Roll No. ....

Total No. of Questions : 26]

141/B

[Total No. of Printed Pages : 11

SS

2325

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

BUSINESS STUDIES-II

(Commerce and Humanities Group)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

Time Allowed : 3 Hours | **Maximum Marks : 80**

(Punjabi Version)

ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ **141** ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ।

(ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 28 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ।

(iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲੀ ਪੰਨਾ/ ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ / ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(iv) ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਭਰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭਾਗ - ੳ

1. ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਅੰਕ ਹੈ। 20x1=20

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(i) ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ 'ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(ii) ਤਾਲਮੇਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ?

(iii) ਕਿਸ ਕੀਮਤ ਰਣਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

(iv) ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

(v) ਨੋਟਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ ?

(vi) ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(vii) ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(viii) ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :

(ੳ) ਈ-ਲੈਜਰ (ਅ) ਈ-ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ

(ੲ) ਡੀਮੈਟ ਸਿਸਟਮ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(ix) ਰਾਜੀਵ ਇਕ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਲੈਣ ਗਿਆ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਬ੍ਰਾਂਡ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਜੀਵ ਦੇ ਕਿਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

(ੳ) ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (ਅ) ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

(ੲ) ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (ਸ) ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

(x) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

(ੳ) ਗਤੀਸ਼ੀਲ (ਅ) ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ

(ੲ) ਜਟਿਲਤਾ (ਸ) ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ

(xi) ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਪੜਾਅ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

(ੳ) ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ (ਅ) ਇਕ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਚੋਣ

(ੲ) ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ (ਸ) ਪੂਰਕ ਕਾਰਵਾਈ

(xii) ਮੈਸਲੋ ਦਾ 'ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ :

(ੳ) ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਲੜੀ (ਅ) ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ

(ੲ) ਇਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਪਹੁੰਚ (ਸ) ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

(xiii) ਨਿਯੰਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ :

(ੳ) ਮਾਲੀਆ ਕੇਂਦਰ (ਅ) ਲਾਗਤ ਕੇਂਦਰ

(ੲ) ਲਾਭ ਕੇਂਦਰ (ਸ) ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ

ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

(xiv) ਉਦਾਰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ __________ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। (ਵੱਧ/ਘੱਟ)

(xv) ਉਤਪਾਦ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਪੜਾਅ __________ ਹੈ। (ਸੰਤ੍ਰਿਪਤਾ/ਗਿਰਾਵਟ)

(xvi) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ __________ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
(ਕੇਂਦਰੀ ਅਥਾਰਟੀ/ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚ ਅਦਾਲਤ)

(xvii) __________ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਐੱਫ.ਡਬਲਿਊ. ਟੇਲਰ/ਹੈਨਰੀ ਫੇਯੋਲ)

(xviii) ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨਾਲ ਇਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ __________ ਹੈ। (ਵਧਦਾ/ਘਟਦਾ)

(xix) ਨਿਯੁਕਤੀਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ __________ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਮਨੁੱਖੀ/ਸਾਰੇ)

(xx) ਤਾਲਮੇਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ __________ ਹੈ। (ਸਾਰ/ਉਮੀਦ)

ਭਾਗ–ਅ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ । **16x2=32**

2. ਰਸਮੀ ਸੰਗਠਨ ਕੀ ਹੈ ?
3. ''ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਇਕੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ।'' ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ ।
4. ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਸ਼ੈਲੀ ਕੀ ਹੈ ?
5. ਗ਼ੈਰ–ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
6. ਨਿਯੰਤਰਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ।
7. ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ।
8. ਵਿੱਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕੀ ਹਨ ?
9. ਸਕਿਓਰਿਟੀਜ਼ ਐਂਡ ਐਕਸਚੇਂਜ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (SEBI) ਕੀ ਹੈ ?
10. ਬਾਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
11. ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀ ਹੈ ?
12. ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਰੱਖਿਅਣ ਅਧਿਨਿਯਮ 2019 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ?
13. ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ?
14. ''ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ।'' ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।
15. ਕੰਮ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ।
16. ਆਰਥਿਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕੀ ਹੈ ?
17. ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ - ੲ

9 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 4 ਅੰਕ ਹਨ । **7x4=28**

18. ਮੁੱਢਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਗੌਣ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।
19. ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ ।

20. ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਲਿਖੋ ।

21. ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ ।

22. ਹੁਕਮ ਦੀ ਏਕਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦੀ ਏਕਾਤਮਕਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ ।

23. ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ ।

24. ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਕੇਂਦਰੀਕਰਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ ।

25. ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

26. ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

(Hindi Version)

नोट :

(i) *अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख पृष्ठ पर विषय-कोड/ पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/ पेपर-कोड **141** अवश्य लिखें।*

(ii) *उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें मुख पृष्ठ सहित 28 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।*

(iii) *उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गए पृष्ठ/ पृष्ठों के पश्चात् हल किए गए प्रश्न/ प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जाएगा।*

(iv) *पंजाबी एवं हिन्दी भाषा में अंग्रेजी भाषा के ही यथार्थ अनुवादित प्रश्न दिए गए हैं। अत: किसी भी भ्रम की स्थिति में अंग्रेजी भाषा के प्रश्न को ही सही माना जाएगा।*

भाग - क

1. **सभी** भाग अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न **एक** अंक का है। 20x1=20

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दें।

(i) प्रबंधन के किस कार्य को 'कार्रवाई में प्रबंधन' के नाम से जाना जाता है?

(ii) समन्वय के सिद्धांत किसने दिए?

(iii) किस मूल्य निर्धारण रणनीति के अंतर्गत कम प्रारंभिक कीमतें तय की जाती हैं?

(iv) प्रबंधन के किस स्तर पर नीतियाँ तैयार की जाती हैं?

(v) नोटबंदी क्या है?

(vi) जवाबदेही से क्या अभिप्राय है?

(vii) प्रशिक्षण के उस प्रकार का नाम बताइए जिसमें एक कर्मी को एक अनुभवी वरिष्ठ के साथ जोड़ा जाता है।

बहु वैकल्पिक प्रश्न :

(viii) प्रतिभूतियों को नीचे दिए में इलेक्ट्रॉनिक प्रविष्टियों के रूप में रखा जाता है :

(क) ई-लेजर
(ख) ई-सिक्योरिटीज
(ग) डीमैट सिस्टम
(घ) इनमें से कोई नहीं

(ix) राजीव एक नया मोबाइल फोन लेने के लिए एक मोबाइल की दुकान पर गया। दुकानदार ने उसे एक खास ब्रांड खरीदने के लिए मजबूर किया। राजीव के किस अधिकार का शोषण किया गया है?

(क) सुनवाई का अधिकार
(ख) सुरक्षा का अधिकार
(ग) सूचित किए जाने का अधिकार
(घ) चुनने का अधिकार

(x) निम्नलिखित में से कौन-सी व्यावसायिक वातावरण की विशेषता **नहीं** है?

(क) गतिशील
(ख) अनिश्चितता
(ग) जटिलता
(घ) निश्चितता

(xi) नियोजन प्रक्रिया का अंतिम चरण कौन-सा है?

(क) विकल्पों का मूल्यांकन करना
(ख) एक विकल्प का चयन करना
(ग) योजना का क्रियान्वयन
(घ) पूरक कार्रवाई

(xii) मास्लो का प्रेरणा का सिद्धांत निम्नलिखित से संबंधित है :

(क) आवश्यकताओं का क्रम
(ख) कर्मचारियों को पुरस्कृत करना
(ग) इनाम और दण्ड दृष्टिकोण
(घ) इनमें से कोई नहीं

(xiii) नियंत्रण केन्द्र के रूप में उत्तरदायित्व के अधीन निम्नलिखित नहीं है :

(क) राजस्व केंद्र
(ख) लागत केंद्र
(ग) लाभ केंद्र
(घ) सूचना केंद्र

रिक्त स्थान भरें :

(xiv) उदार ऋण नीति का पालन करने वाली कंपनी को __________ कार्यशील पूँजी की आवश्यकता होगी। (अधिक/कम)

(xv) उत्पाद जीवन चक्र का अंतिम चरण __________ है। (परिपूर्णता/गिरावट)

(xvi) राष्ट्रीय आयोग के आदेशों के विरुद्ध अपील __________ को की जा सकती है। (केन्द्रीय प्राधिकरण / भारत का सर्वोच्च न्यायालय)

(xvii) __________ को प्रबंधन के सिद्धांतों के पितामह के रूप में जाना जाता है। (एफ.डब्ल्यू. टेलर/हेनरी फेयोल)

(xviii) अधिकार शक्ति की सुपुर्दगी से एक वरिष्ठ अधिकारी के कार्य का बोझ __________ जाता है। (बढ़ / घट)

(xix) नियुक्तिकरण का उद्देश्य __________ संसाधनों का सर्वोत्तम उपयोग करना है। (मानव/सभी)

(xx) समन्वय प्रबंधन का __________ है। (सार/अपेक्षा)

भाग - ख

प्रश्न संख्या 2 से प्रश्न संख्या 17 तक सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं। 16x2=32

2. औपचारिक संगठन क्या है?

3. "प्रशिक्षण और विकास एक ही कार्य करते हैं।" टिप्पणी कीजिए।

4. लोकतांत्रिक नेतृत्व शैली क्या है?

5. गैर-वित्तीय प्रोत्साहन से क्या अभिप्राय है?

6. नियंत्रण को परिभाषित करें।

7. समन्वय को परिभाषित करें।

8. वित्तीय निर्णय क्या हैं?

9. भारतीय प्रतिभूति एवं विनिमय बोर्ड (SEBI) क्या है?

10. विपणन मिश्रण से क्या तात्पर्य है?

11. विज्ञापन क्या है?

12. उपभोक्ता संरक्षण अधिनियम 2019 के अनुसार किस समय के भीतर शिकायत दर्ज करवाई जा सकती है?

13. निजीकरण क्या है?

14. ''प्रबंधन के लिए अपने लक्ष्यों को प्रभावी और कुशलतापूर्वक प्राप्त करना महत्वपूर्ण है।'' व्याख्या करें।

15. कार्य के अध्ययन को परिभाषित करें।

16. आर्थिक वातावरण क्या है ?

17. नीतियों और विधियों के बीच किन्हीं दो अंतरों पर चर्चा करें।

भाग - ग

नौ प्रश्नों में से कोई **सात** प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न **चार** अंक का है। **7x4=28**

18. प्राथमिक बाजार और द्वितीयक बाजार में कोई चार अंतरों पर चर्चा करें।

19. पैकेजिंग के कोई चार कार्य विस्तारपूर्वक लिखिए।

20. उपभोक्ता की कोई चार जिम्मेदारियाँ लिखिए।

21. प्रबंधन की कोई चार विशेषताएँ विस्तारपूर्वक लिखिए।

22. आदेश की एकता और दिशा की एकता में कोई चार अंतर बताइए।

23. नियोजन की कोई चार सीमाएँ विस्तारपूर्वक लिखिए।

24. केन्द्रीकरण और विकेन्द्रीकरण में कोई चार अंतर बताइए।

25. संचार प्रक्रिया में शामिल किन्हीं चार चरणों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें।

26. वित्तीय प्रबंधक के किन्हीं चार कार्यों पर विस्तारपूर्वक चर्चा करें।

(English Version)

Note : (i) *You must write the subject-code/paper-code 141 in the box provided on the title page of your answer-book.*

(ii) *Make sure that the answer-book contains 28 pages (including title page) and are properly serialled as soon as you receive it.*

(iii) *Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.*

(iv) *Punjabi and Hindi Versions of questions are true translation of English Version. So in the case of any confusion consider English Version to be Correct.*

Part - A

1. **All** parts are **compulsory**. Each question carries **one** mark. **20x1=20**

Answer the following questions :

(i) Which function of management is known as 'management in action' ?

(ii) Who gave the principles of co-ordination ?

(iii) Under which pricing strategy low initial prices are fixed ?

(iv) At which level of management policies are framed ?

(v) What is demonetisation ?

(vi) What is meant by accountability ?

(vii) Name the type of training when a worker is attached to an experienced senior.

Multiple choice questions :

(viii) Securities are kept as electronic entries under :

(a) E-ledger (b) E-securities

(c) Demat System (d) None of these

(ix) Rajiv went to a mobile shop to get a new mobile phone. The shopkeeper forced him to buy a particular brand. Which right of Rajiv has been exploited ?

(a) Right to be heard (b) Right to safety

(c) Right to be informed (d) Right to choose

(x) Which of the following is not a characteristic of business environment ?

(a) Dynamic (b) Uncertainty

(c) Complexity (d) Certainty

(xi) Which is the last step in the process of planning ?

(a) Evaluating alternatives (b) Selecting an alternative

(c) Implementing the plan (d) Follow-up action

(xii) Maslow's theory of motivation deals with :

(a) Hierarchy of needs (b) Awarding of employees

(c) Carrot and Stick approach (d) None of these

(xiii) Responsibility does not have the following as Control Centre :

(a) Revenue Centre (b) Cost Centre

(c) Profit Centre (d) Information Centre

Fill in the blanks.

(xiv) A company following liberal credit policy will require ________ working capital. (more / less)

(xv) The last stage of product life cycle is ________. (saturation / decline)

(xvi) An appeal against the orders of National Commission can be made to ________. (Central Authority / Supreme Court of India)

(xvii) ________ is known as Father of Principles of Management. (F.W. Taylor / Henry Fayol)

(xviii) The delegation of authority ________ the workload of a superior. (increases / reduces)

(xix) Staffing aims at optimum utilisation of ________ resources. (human / all)

(xx) Co-ordination is the ________ of management. (essence / expectation)

Part - B

Attempt **all** questions from Q. No. **2** to Q. No. **17** which carry **2** marks each. **16x2=32**

2. What is formal organisation ?

3. "Training and development perform the same work." Comment.

4. What is democratic leadership style ?

5. What is meant by non-financial incentives ?

6. Define controlling.

7. Define co-ordination.

8. What are the financial decisions ?

9. What is Securities and Exchange Board of India (SEBI) ?

10. What is meant by marketing mix ?

11. What is advertising ?

12. As per Consumer Protection Act 2019, within which time complaint can be filed ?

13. What is privatisation ?

14. "It is important for management to achieve its goals effectively and efficiently." Explain.

15. Define work study.

16. What is economic environment ?

17. Discuss any two differences between policies and procedures.

20

Part - C

Do any seven questions out of Nine questions. Each question carries four marks. 7x4=28

18. Discuss any four differences between primary market and secondary market.

19. Write any four functions of packaging in detail.

20. Write any four responsibilities of the consumer.

21. Write any four features of management in detail.

22. Give any four differences between unity of command and unity of direction.

23. Write any four limitations of planning in detail.

24. Give any four differences between centralisation and decentralisation.

25. Describe in detail any four steps involved in communication process.

26. Discuss any four functions of financial manager in detail.

-oOo-